

Krona.

Spisal *Pavel Golob.*

Bil je lep dečko, sin konec vasi bivajočega kmeta. Kadar je šel v šolo, z modrimi pametnimi očmi gledajoč v svet, s prikupljivim nasmeškom okrog črešnjevordečih ust, s črno in modro progastimi šojinimi peresi na nekoliko na stran pomaknjenem klobuku in s knjigami pod pazduho, tedaj je pomežiknila marsikatera mlada vaščanka svojemu možu kakor bi hotela reči: „Takšnega dečka bi si želela tudi jaz!“ Pa ni bil deček le čedne vnanjosti, temveč tudi daleko najboljši učenec v vaški učilnici, in njegov oče je imel navado, da se je pohvalil ob nedeljah v krčmi. „Da, da, moj fant! Še v zlatem ornatu bo stal pred oltarjem. Gospod župnik in gospod učitelj sta rekla . . . E, ne govorim nič, ampak videli boste!“ In vselej po takih besedah je dvignil kozarec in odprl oči široko, kakor da gleda daljno lepo bodočnost.

Večeri se.

Vršil se je bil v mestu semenj, in kmetje se vračajo, vino v glavi in novce v žepu. Pa je pač eden njih pozabil, da je denar okrogel, in deček najde sredi ceste novo, srebrno se svitajočo krono. Gospod župnik je učil: „Najdenino prinesite županu ali meni, da se izroči lastniku. Če se ne oglasi nihče, dajte eno tretjino ubogim in še drugo tretjino, da vas ne bo enkrat tožilo v nebesih tuje blago!“ Deček je to slišal često, toda krona se mu bliska na dlani kakor solnce. In gre domov in jo skrrije. Ko pa se docela stemni, jo zopet vzame v roko, jo otipava od vseh strani, se igra z njo, dokler mu ne pade na tla. Išče jo, vendar je ne najde, ker je temno. Oče ga kliče v hišo, ker gre kmet zgodaj v postelj, da more vstati pred solncem. Deček ne čuje ničesar. Brska, obrača kamenčke, išče pod treskami in slaminimi šopi — srebrna krona ostane skrita. Oče stopi jezen k njemu, ga odvleče v hišo in mu prepove, iti zopet na prosto. Zapahne duri in po izmoljenem rožnem vencu zapodi dečka pod streho na slamnato ležišče. Oče in mati gresta k počitku.

„Moja kronica! Moja kronica!“ misli deček brez nehanja. „Zjutraj mi ni mogoče iskati, ker me oče požene takoj s kravami in knjigami na pašo in potem moram v šolo in preden se vrnem, kje bo že kronica! Edino ponoči jo morem dobiti.“ Luči rabi v neprodorni temi, podrgne torej žveplenko ob steni in spleza — ker si vrat, ki škripljejo, ne upa odpreti — črez nizko leseno ograjo ter se spusti z enim pogumnim skokom na tla. Tresak je ležalo vse polno naokrog. Zopet užge žveplenko in z njo tresko in išče. Tiho zavrisne, ko najde po dolgem trudu izgubljeni zaklad. Hoče nazaj, toda s hodnika dol skočiti je lahko, do postrešja se zopet dvigniti,

brez pomočka nemogoče. Domisli se slabo okleščenega debla, imenitne zasilne lestve, ter gre okolo opla. Tedaj pa mu podraži nos prijeten vonj, vonj, ki se zbira le ob dozorelih hruškah, sočnosladkih. Starši so mu strogo prepovedali: „Sosedov vrt ni naš vrt!“ Tudi sam je vedel: bil bi velik greh — toda hruške so vonjale tako vabljivo, tako zapeljivo, in on čuti, kako se mu stekajo sline v ustih, zakaj pri vseh teh naporih se je sežejal. In nazadnje, kdo more dognati, kaj je storil, saj je noč črna kakor saje! Sicer pa je že itak z grehi obložen človek zaradi kronice ter zaradi nepokorščine do očeta, in en greh več ne more toliko huje škodovati! Tako si misli, se tihotapi naprej, pride do drevesa, spleza gor in se ima dobro. Črno je nebo, in veter mu piše okrog ušes in šumi vse okrog v vejevju. Le dva sadeža je nameraval utrgati, gotovo ne več, vendar hrušk je toliko in so tako sladke, da potolažijo vsako plahost. Dozdeva se mu časih, kakor da se neprijeten duh dotika njegovega nosu, toda kaj hoče? „Gotovo se motim,“ meni in se krmi pridno dalje. Hipoma opazi, kako se prikazuje neka motna svetloba blizu očetove kočice. „Nekdo prihaja, morda celo sosed — in jaz sem na njegovi hruški“, premisli v hipu in poln strahu, da ga najdejo, spleza daleč v višino med gosto listje drevesnega vrha. Tenka veja se sumljivo podaja pod nogami, deček pa ne čuti ničesar in ne pazi na nič, le predse gleda z velikimi očmi in čaka, zadrževaje sapo, kakšno usodo mu donese skrivnostna luč. Tedaj pa zazre, kako je zaplattel kakor blisk iz slemena dolg rdeč jezik, kakor bi hotel tožbo dvigniti proti nekemu pred Bogom — in tisti čas pride nadenj grozna slutnja: „Užgala! Žveplenka!“ V razburjenosti stopi pretrdo; veja zaškriplje, se vda; zaman iščejo roke vej — šope namuljenih listov med prsti, pade težko na zemljo . . .

To je njegova historija.

Pride časih trenutek in zaobrne smer življenja ladji z močno roko. Z Bogom, sanjavi gaji, bela mesta, solnčne poljane! Trenutek je zaobrnil smer ladji, in ona beži v pokrajino žalostno, pusto in ubožno, in viharji brizgajo potniku mrzle curke v obraz in žalne megle zagrinjajo luč nebeško. — Žareče kače, rdeče in bele, so ovile dom očetov in ga pogoltnile, starši, od strahu strti in od žalosti upognjeni, so se podali v deželo, odkoder ni povratka. Fant — da bi študiral? Kako, ko ga je madež, zarisan mu od te noči na čelo, oropal vsake naklonjenosti! Da bi kmetoval? On, šepavi, od padca ves pohabljeni! Postal je rokodelec, vendar preteklost je bila okolo njega — in ko se je osamostalil, mu je malokdo dal dela in nihče mu ni ponudil zaupanja. Kaj boli bolj kakor udarec s pestjo ali rana od noža? Preteklost je bila okolo njega, in nekega otožnega večera mu je stisnila v roko kozarec z gorko opojnostjo. „Da pozabiš!“ Pa je pil in obležal na travniku, na cesti, v jarku, pod kozelcem. In se je dvignil zjutraj razkuštran, umazan, ves top in nesrečen. „Da pozabiš!“ Pa je pil vse naprej, brez konca, in postal mu je obraz oduren in zardele so mu oči in govoril je nerazumljive besede, kadar je taval po vasi. Zadaj pa dečad, mala in velika, hudobna dečad: „Šepavi fajmošter! Šepavi fajmošter!“

Od ponosnih očetovih upov je dedoval sin sramotilno ime.